

зобов'язань; продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу (для недержавних підприємств); одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації. Інвестор (інвестори) за умови виконання зобов'язань, передбачених планом санації, може набувати прав власності на майно боржника відповідно до законодавства та плану санації.

Одним із методів державної фінансової допомоги підприємствам є санаційна підтримка у формі повного або часткового викупу державою акцій підприємств, що перебувають у фінансовій кризі. Особливе значення має фіскальна підтримка, пов'язана із стимулюванням лізингової форми фінансування виробничо-технічних санаційних заходів. Основне значення лізингу як санаційного інструменту полягає в можливості залучення до процесу виробництва найсучасніших технологій за відсутності не тільки необхідних для здійснення капіталовкладень фінансових ресурсів, а й достатнього для виходу на фінансовий ринок кредитного забезпечення.

Виходячи з проведеного нами аналізу методів санації, можна зробити висновки, що новий закон "Про відновлення..." дійсно урахував майже всі зауваження щодо процедури санації, що сприяло більш чіткому визначенню самого поняття санації та регламентації її процедури, а також надійнішому захисту інтересів як кредиторів і боржників, так і самих санатоів, а використання того чи іншого методу санації вже залежить від конкретних обставин та характеристик підприємства боржника.

Надійшла до редколегії 20.01.2000

Список літератури:

1. Відомості Верховної Ради України. 1992. №31.
2. Відомості Верховної Ради України. 1999. №42.
3. Пилипенко А.Я., Щербина В.С. Господарське право: Курс лекцій. К., 1996.

О.В. Літвінова

СТРАХУВАННЯ ВАНТАЖІВ У МІЖНАРОДНИХ ПРАВИЛАХ: ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОМЕРЦІЙНИХ ТЕРМІНІВ

З давніх часів людина намагалася захистити себе від різного виду небезпек. Однією з найефективніших форм такого захисту було і залишається страхування. Сутність страхування полягає в тому, що збитки, які суб'єкт може отримати від тієї чи іншої небезпеки розподіляються між декількома особами, які знаходяться у подібних умовах по відношенню до настання визначеної небезпеки.

У господарській діяльності при укладанні угод з використанням товарів неможливо обійтись без їх транспортування. І, звичайно, суб'єкти господарської діяльності бажають захистити себе від втрати товару від тієї чи іншої небезпеки, що виникає на різноманітних шляхах сполучення, укладанням договорів страхування вантажів.

Як свідчить історія, страхування вантажів - один з найстаріших та один з найрозповсюджених видів страхування. Звичайно, угоди, які укладались за 2 тис. років до н.е. ще не були угодами на страхування вантажів, до яких ми звикли у сучасних умовах. Але ті правовідносини, які виникали між учасниками таких угод, можна віднести саме до страхових відносин. Так, у законах Хаммурапі було закріплено, що учасники каравану повинні укласти між собою угоду про те, що у випадку загибелі товару чи засобу пересування у одного учасника каравану, збитки будуть розподілені у рівних долях між всіма учасниками, тобто сутність таких відносин повністю збігається з сутністю страхування.

При укладанні міжнародних торговельних контрактів страхування товарів (а відповідно і вантажів) є неодмінною умовою. Україна також іде по такому шляху, тому такий вид страхування, як страхування вантажів є відносно розповсюдженим у нашій державі.

За договором страхування вантажів страховик зобов'язується за обумовлену плату (страхову премію) у разі настання передбачених у договорі небезпечностей або випадковостей, яких зазнає об'єкт страхування (страхового випадку), відшкодувати страхувальнику або іншій особі, на користь якої укладено договір, понесені збитки.

Таким чином, сторонами за договором страхування вантажів є страхувальник та страховик. Страховиками в Україні згідно зі ст.2 Закону України "Про страхування" визнаються юридичні особи, створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств чи товариств з обмеженою відповідальністю з урахуванням особливостей, передбачених цим законом, а також, які отримали в установленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності.

На боці страхувальників можуть виступати будь-які фізичні та юридичні особи, які є вантажовідправниками або вантажоодержувачами. Хто саме виступає страхувальником (вантажовідправник чи вантажоодержувач) залежить від умов поставок, які обирають партнери.

Президентом України з метою однакового тлумачення комерційних термінів при укладенні договорів суб'єктами підприємницької діяльності 4.10.1994 р. було видано указ "Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів". Цим указом встановлено, що при укладанні суб'єктами підприємницької діяльності України всіх форм власності договорів, у тому числі зовнішньоекономічних договорів (контрактів), предметом яких є товари, застосовуються Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів, підготовлені Міжнародною торговою палатою у 1953 р. (Правила ІНКОТЕРМС). Суб'єкти підприємницької діяльності України при укладанні договорів повинні дотримуватися Правил ІНКОТЕРМС.

Умови ІНКОТЕРМС можна умовно розподілити на три групи.

1. Е-умова (EXW) – "Франко-завод". Згідно з цією умовою продавець повинен лише надати товар покупцю на своєму заводі або складі. Усі ризики, пов'язані з доставкою товару на місце призначення несе покупець. Обов'язок

страхування вантажу згідно з цією умовою покладається на покупця, як на сторону найбільш зацікавлену у збереженні вантажу під час транспортування.

2. F-умови: FSA – “Франко-перевізник”, FAS – “Франко вздовж борту” та FOB – “Франко-борт”. Обов’язки продавця згідно з цими умовами полягають у доставці вантажу перевізнику, що вказаний покупцем. Ризики втрати майна і відповідно обов’язок по страхуванню вантажу полягають на покупця з моменту передачі продавцем вантажу перевізникові.

3. C-умови: CFR “Вартість та фрахт”, CIF “Вартість, страхування та фрахт”, CPT “Перевезення оплачено до”, CIP “Перевезення і страхування оплачені до”. Згідно з цими умовами продавець повинен укласти договір перевезення вантажу за свій рахунок. Згідно з умовами CIF та CIP продавець повинен також укласти договір страхування вантажу за свій рахунок на користь покупця.

Страхова сума у такому випадку визначається як величина вартості товару плюс 10% (очікуваний прибуток), тобто страхова сума складає 110 % вартості вантажу.

Дуже часто у страхувальників виникають проблеми із страховиками при визначенні та відшкодуванні страхової суми. Стаття 8 Закону України “Про страхування” визначає страхову суму як грошову суму, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов’язаний провести виплату при настанні страхового випадку.

Як відомо, договір страхування не може укладатись з метою отримання прибутку, тому страхова сума не повинна перевищувати страхової вартості.

Щоб уникнути таких протиріч вітчизняне законодавство, як і міжнародне законодавство встановлює наступні правила. Так, відповідно до ст.250 Кодексу торгового мореплавства України у разі укладення договору морського страхування страхувальник зобов’язаний оголосити суму, на яку він страхує відповідний інтерес (страхова сума). Якщо страхова сума оголошена нижче вартості застрахованого інтересу (страхової вартості), страховик відповідає за збитки пропорційно відношенню страхової суми до страхової вартості. Якщо страхова сума, що зазначена в договорі морського страхування, перевищує страхову вартість, то договір є недійсним щодо тієї частки страхової суми, яка перевищує страхову вартість. Подібні правила діють і при перевезенні вантажу іншими видами транспорту.

Страхова вартість у свою чергу у різних країнах визначається по-різному. Так у Німеччині страхова вартість визначається як вартість вантажу на момент настання страхового випадку, у Франції до складу страхової вартості входить вартість вантажу під час навантаження, транспортні витрати, очікуваний прибуток від реалізації вантажу, який визначається як 10% від вартості вантажу. У нашій країні страхова вартість визначається як вартість вантажу за ціною, яку страхувальник сплатив на момент навантаження, вартість навантаження та власне страхова премія.

Наступною важливою вимогою у випадку, коли партнери обирають умови поставок CIF або CIP, є серйозний підхід продавця до вибору страховика.

Бажано, щоб страхування було вчинено у страховиків, які користуються доброю репутацією. Адже, якщо при настанні страхового випадку страховик буде не в змозі виконати свої зобов'язання (виплатити страхове відшкодування), то це суттєво вплине на ділову репутацію продавця, який здійснив такий вибір страховика. Крім того, якщо під час транспортування товарів передбачене його переваженнє, бажано, щоб страховик мав сіть представництв та філій на шляху перевезення товарів.

Якщо сторони домовились керуватись умовами CIF або CIP, до обов'язків продавця (який виступає страхувальником) належить своєчасна передача покупцю, окрім всіх транспортних документів, також і страхового сертифіката. Порушення такого обов'язку надає останньому права відмовитись від прийняття вантажу з віднесенням всіх збитків по його збереженню на рахунок продавця.

Звичайно, при виборі тих чи інших умов поставок ІНКОТЕРМС підприємство повинно виходити з своїх інтересів. Наприклад, якщо українське підприємство бере витрати по страхуванню на себе, то це надає йому можливості, здійснивши страхування у вітчизняного страховика, заплатити за нього національною валютою і тим самим заощадити іноземну.

Надійшла до редколегії 24.03.2000

С.В. Томчишен

ТОРГОВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ПІДПРИЄМНИЦТВА

Торгівля в більшій мірі є заключним етапом процесу виробництва і спосередковує відносини по доведенню товару до споживачів.

Порядок заняття торговельною діяльністю і правила торговельного обслуговування населення, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів (далі - КМ України) від 8 лютого 1995 р. №108 [1, с.219], визначає в п.2 торговельну діяльність як ініціативну, самостійну діяльність юридичних осіб і громадян щодо здійснення купівлі та продажу товарів народного споживання з метою отримання прибутку.

Про торговельну діяльність як різновид підприємницької діяльності говориться в ст.1 Закону України "Про підприємництво" [2], де підприємництво визначається як самостійна ініціатива, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг та заняття торгівлею з метою одержання прибутку. Це дає нам підставу зробити наступний висновок, що Закон характеризує торговельну діяльність наступними ознаками : 1) самостійна ініціатива; 2) систематична; 3) на власний ризик; 4) діяльність по заняттю торгівлею; 5) має мету - одержання прибутку.

У світі є декілька підходів до визначення торговельної діяльності: об'єктивний та суб'єктивний, а також змішаний (об'єктивно-суб'єктивний). При суб'єктивному підході до визначення торговельної діяльності остання разом з приватним спеціальним правом, що її регулює, прив'язуються до суб'єкта тор-